

กระบวนการจัดการเมืองมรดกโลก แขวงหลวงพระบาง
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
The Process of Management in the World Heritage Site of
Luangprabang Province, Lao People's Democratic Republic

พระสมบัติ บุตตะสิทธิ์

Phra Sombath Bouttasith

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: mac-sbb@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “กระบวนการจัดการเมืองมรดกโลก แขวงหลวงพระบางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเมืองมรดกโลก แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการได้รับการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับมากเช่นกัน รองลงมาคือด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านบทบาทหน้าที่ และด้านประสิทธิภาพการจัดการ ตามลำดับ ส่วนปัญหาอุปสรรคในการพัฒนากระบวนการจัดการเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านประสิทธิภาพการจัดการ : ประชาชนไม่เข้าใจกฎระเบียบของการปกป้องรักษาของมรดกเท่าที่ควร 2) ด้านบทบาทหน้าที่ : ประชาชนและภาครัฐยังไม่ได้ให้การร่วมมืออย่างเต็มที่ 3) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน : คณะกรรมการมรดกโลกยังไม่ได้ใกล้ชิดกับประชาชนเท่าที่ควร และ 4) ด้านการได้รับการสนับสนุนทางสังคม : ประชาชนบางกลุ่มยังขาดความรักและห่วงใย ความรู้สึกความเป็นเจ้าของปกป้องรักษาวัฒนธรรม และโบราณสถาน

คำสำคัญ: กระบวนการจัดการ, เมืองมรดกโลก, แขวงหลวงพระบาง

Abstract

The research entitled “The Process of Management in the World Heritage Site of Luang Prabang Province, Lao People's Democratic Republic.” The findings of the research were found that overall aspects were in good level; having con-

sidered each aspect, it has been found that the aspect of social support was in good level, the community relationship, the roles and responsibilities, and effectiveness of management, respectively. Meanwhile, problems and obstacles in the development of World Heritage Cities in Luang Prabang Lao People's Democratic Republic were found in 4 aspects: 1) Effectiveness of Management: people do not understand the rules for preserving heritage sites as well; 2) The roles and responsibilities: the public and governmental sector have not fully cooperated with one another; 3) Community Relationship: The World Heritage Committee is not as close to the people as it should be; and 4) Social Support: Some people still lack love, care and sense of ownership to preserve monastic arts and heritage sites.

Keywords: process of management, world heritage sites, Luangprabang Province

บทนำ

สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ รวมไปถึงเมือง ซึ่งคัดเลือกโดยองค์การยูเนสโกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เพื่อเป็นการบ่งบอกถึงคุณค่าของสิ่งที่มีมนุษยชาติ หรือธรรมชาติได้สร้างขึ้นมา และควรจะปกป้องสิ่งเหล่านั้นได้อย่างไร เพื่อให้ได้ตกทอดไปถึงอนาคต ในปัจจุบัน (กรกฎาคม 2558) มีมรดกโลกทั้งหมด 1,031 แห่ง ใน 163 ประเทศทั่วโลก ซึ่งแบ่งเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 802 แห่ง มรดกโลกทางธรรมชาติ 197 แห่ง และอีก 32 แห่งเป็นแบบผสมทั้งสองประเภท โดยอิตาลีเป็นประเทศที่มีจำนวนมรดกโลกมากที่สุด คือ 51 แห่ง แม้ว่ายูเนสโกจะอ้างอิงถึงมรดกโลกแต่ละแห่งด้วยหมายเลข แต่การขึ้นทะเบียนในหลายครั้งก็จะผนวกเอามรดกโลกที่ได้ขึ้นทะเบียนไปแล้วเข้าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกโลกที่มีพื้นที่มากขึ้น ดังนั้นจึงมีหมายเลขมรดกโลกเกิน 1,200 ไปแล้วแม้ว่าจะมีจำนวนมรดกโลกน้อยกว่าก็ตาม มรดกโลกแต่ละแห่งเป็นทรัพย์สินของประเทศที่เป็นเจ้าของดินแดนที่มรดกโลกตั้งอยู่ แต่ได้ถูกพิจารณาให้เป็นผลประโยชน์ของประชาคมระหว่างประเทศในการอนุรักษ์มรดกโลกแห่งนั้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์รักษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีความสำคัญและมีคุณค่าไว้ให้เป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติองค์การการศึกษาทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ได้เสนอจัดตั้งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลก เมื่อ พ.ศ. 2515 (กระทรวงศึกษาธิการ สปป ลาว, 1999: 3-6) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากบรรดาประเทศสมาชิกอย่างกว้างขวางและในปี 2525 ยูเนสโกได้แต่งตั้งคณะกรรมการ

มรดกโลก เพื่อดูแลให้การปฏิบัติตามอนุสัญญาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ คณะกรรมการมรดกโลกประกอบด้วยคณะกรรมการ 21 คน จากประเทศสมาชิกต่าง ๆ ซึ่งภาระเบื้องต้นคือการกำหนดลักษณะประเภทมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่ปรากฏอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งจัดทำทะเบียนรายชื่อแหล่งโบราณสถานแห่งโบราณคดี และแหล่งธรรมชาติที่มีคุณค่า ที่สมควรจะกำหนดให้เป็นมรดกโลก และพิจารณาเรื่องการใช้ทรัพยากรของกองทุนมรดกโลกให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศสมาชิกให้มากที่สุด (ศศิพรรณ บิลมาโนช, 2552: 4-5)

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือ UNESCO ได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบ่งชี้ป้องกันและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติทั่วโลกซึ่งมีคุณค่าอย่างโดดเด่นต่อมนุษยชาติ ดังปรากฏในอนุสัญญานานาชาติที่เรียกว่า Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage ซึ่งปรับปรุงโดย UNESCO เมื่อปี พ.ศ. 2515 ปัจจุบันมีประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลก หรือมรดกโลกเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2533 มีประเทศสมาชิกจำนวน 111 ประเทศ และประเทศ สปป.ลาว ก็เป็นประเทศหนึ่งซึ่งเข้าเป็นประเทศภาคีตามอนุสัญญาดังกล่าวด้วย (พิเศษ เจียจันทร์พงษ์, 2537: 1-2)

เมืองมรดกโลกหลวงพระบางถือว่าเป็นแหล่งโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่สำคัญของชนชาติลาว มีโบราณสถานและโบราณวัตถุ ที่ปรากฏอยู่ในเมืองประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งนี้มากมาย จนองค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ประกาศให้เครดิตกับเมืองหลวงพระบางว่าเป็นเมืองที่ได้รับการปกป้องรักษาที่ดีที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Best Preserved City in South – East Asia) เมื่อครั้งที่มีการสำรวจเบื้องต้นในปี พ.ศ. 2533 – 2538 และได้รับการบรรจุอยู่ในบัญชีรายชื่อ “เมืองมรดกโลก” (World Heritage Town) เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2538 โดยคณะกรรมการมรดกโลกได้พิจารณาว่า หลวงพระบางมีคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากลหรือ Outstanding Universal Value: OUV ได้แก่ความเป็นของแท้ดั้งเดิม (Authenticity) ความเป็นเอกลักษณ์ (Identity) ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ หรือความครบถ้วนสมบูรณ์ (Integrity) กล่าวโดยรวมคือหลวงพระบางเป็นเมืองที่มีศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ การวางผังเมืองที่ดี เป็นตัวอย่างอันชัดเจนของการตั้งถิ่นฐานมนุษยชาติ สภาพแวดล้อมในพื้นที่มรดกโลกมีความกลมกลืนกับธรรมชาติ มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติรวมมากกว่า 230 แห่ง และสิ่งที่โดดเด่นที่สุดคือการคงไว้ซึ่งโบราณสถานต่าง ๆ ทั้งรูปแบบลาวเดิม และสไตล์โคโลเนียล

(จันทร์ธานี สงวนนาม, 2536: 20) เมืองหลวงพระบางจึงได้รับการโหวตจากคนทั่วโลกโดยผ่านนิตยสาร The New York Times Magazine และ Wanderlust Magazine นิตยสารการท่องเที่ยวชั้นนำของประเทศอเมริกาและประเทศอังกฤษ ให้เมืองหลวงพระบางเป็นเมืองน่าท่องเที่ยวที่สูงสุดในโลก (Top City in the World) หลายปีติดต่อกันถึง 5 ครั้ง นอกจากนี้เมืองหลวงพระบางจะได้รับรางวัลมากมายหลายสาขา เมืองหลวงพระบางยังถูกโหวตโดยนักท่องเที่ยวให้ เป็นเมืองจุดหมายปลายทาง (Best Destination) ที่นักท่องเที่ยวอยากไปเยือนมากที่สุดอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ สปป ลาว: ปี ค.ศ. 1999: 3-6)

ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อปี พ.ศ. 2550 ยูเนสโกได้ส่งเจ้าหน้าที่ด้านมรดกโลกเข้าไปประเมินสภาพของเมืองหลวงพระบาง และได้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมือง จึงได้ออกเงื่อนไขอย่างเร่งด่วนให้กับทางการ สปป. ลาวปฏิบัติตาม 15 ข้อ ถ้าหากไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขทั้ง 15 ข้อดังกล่าวภายในปี พ.ศ. 2552 ซึ่งคณะกรรมการมรดกโลกขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จะออกประกาศแจ้งเตือนการถอดถอนชื่อเมืองหลวงพระบางออกจากทะเบียนมรดกโลกอีกครั้ง ทั้งนี้ โดยเงื่อนไขที่องค์การ UNESCO มีความเป็นห่วงเป็นใยและถือเป็นเงื่อนไขที่มีความสำคัญมากที่สุดนั้น ก็คือกระบวนการในการบริหารและจัดการของทางการลาวในการอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งสภาพเมืองเก่าของหลวงพระบางที่มีอายุเก่าแก่กว่า 1,200 ปี ให้ได้อย่างสมบูรณ์ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม ภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในอาณาเขตของเมืองมรดกโลกแห่งนี้ (เอกสารกองโบราณคดี ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติการอนุรักษ์อนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี, 2532: 2-5)

แต่ด้วยเหตุที่หลวงพระบางเป็นมรดกโลกที่รวมชีวิตของคนปัจจุบันรวมอยู่ด้วยจึงทำให้หลวงพระบางเป็นเมืองมรดกโลกที่โดดเด่นด้วยพื้นที่มรดกที่มีชีวิตของผู้คนผสมผสานอยู่กับมรดกด้านต่างๆ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองมรดกโลกหลวงพระบาง จึงเป็นเรื่องที่ยาก และการคุ้มครองมรดกโลกหลวงพระบางส่วนมากเป็นด้านวัฒนธรรม การดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิตของคนการที่รักษาให้คนมีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของบรรพบุรุษให้คงอยู่กับเมืองหลวงพระบางเป็นเรื่องยากการที่จะปลูกจิตสำนึกหรือสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนชาวเมืองมรดกโลกหลวงพระบางให้เกิดความเข้าใจรักและหวงแหน สืบทอดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมเอาไว้ก็เป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมืองหลวงพระบางขาดบุคลากรด้านการบริหารจัดการที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาด้านการบริหารจัดการเป็นจำนวนมาก จึงทำให้การบริหารจัดการเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบางยังขาดประสิทธิภาพที่เพียงพอ (ศศิพรรณ บิลมานิช, 2552: 8-9)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการบริหารและการจัดการเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบางนั้น มีความจำเป็นและสำคัญมาก ยิ่งถ้าหากกระบวนการจัดการมีปัญหา หรือเกิดความขัดแย้งกับ วิถีชุมชนซึ่งประชาชนชาวบ้านได้อาศัยป่าบริเวณใกล้เคียง ก็อาจทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตาม มาก็ได้จากเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการจัดการเมืองมรดกโลก แขวง หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการและ การวางแผนในการอนุรักษ์เมืองมรดกโลก เพื่อความยั่งยืนมั่นคงสืบต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” นี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) คือใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) ซึ่งเก็บ ข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามกับประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ ประกอบการภาคธุรกิจ พระสงฆ์ และประชาชนในเขตชุมชนเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระ บาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมทั้งสิ้น 1,480 รูป/คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่ม ตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยตารางการคำนวณของเครจซี่และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 368 รูป/คน เพื่อศึกษากระบวนการ จัดการเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และการ วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล สำคัญ (Key informants) ซึ่งเป็นพระสงฆ์ ประชาชนและเจ้าหน้าที่เมืองมรดกโลก เพื่อศึกษา กระบวนการจัดการเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) คือใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) ซึ่งเก็บข้อมูลโดยการแจก แบบสอบถามกับประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการภาค ธุรกิจ พระสงฆ์ และประชาชนในเขตชุมชนเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมทั้งสิ้น 1,480 รูป/คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยตารางการคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 368 รูป/คน เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเมืองมรดกโลก แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งเป็นพระสงฆ์ ประชาชนและเจ้าหน้าที่เมืองมรดกโลก เพื่อศึกษารูกระบวนการจัดการเมือง

มรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคธุรกิจ พระสงฆ์และประชาชน ในเขตเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมทั้งสิ้น 1,480 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคธุรกิจ พระสงฆ์และชาวบ้านในเขตชุมชนเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมทั้งสิ้น 1,480 รูป/คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยตารางการคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 368 รูป/คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. สํารวจและรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตำราและหนังสือของนักวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการจัดการเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการการจัดการเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามกรอบที่กำหนดไว้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการการจัดการเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีความสมัครใจ และแสดงความรู้สึกเต็มที่ที่จะเล่าประสบการณ์ต่างๆ ได้อย่างเปิดเผย อีกทั้งยังยินยอมให้ผู้วิจัยสามารถบันทึกเสียงขณะสนทนาได้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต (Rating Scale) จะแบ่งระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ ลักษณะของแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

คะแนน 5 หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนน 4 หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก
คะแนน 3 หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน 2 หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย
คะแนน 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับวัดค่าตัวแปรทั้งหมด โดยได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคำถามที่เป็นข้อคำถามเชิงบวก (Positive) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดการวัดค่าตัวแปร ซึ่งเป็นการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม โดยใช้หลักทางคณิตศาสตร์ 0.51 ขึ้นไปปัดเป็นเลขจำนวนเต็ม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบโดยเสรี และจะนำแบบสอบถามที่สร้างแล้วไปหาคุณภาพต่อไป แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

2) นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ไปให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ

3) นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มาแก้ไขตามที่คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแนะนำ เพื่อนำไปสัมภาษณ์ต่อไป ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือผู้วิจัยจะดำเนินการสร้างเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) นำผลการศึกษาจากข้อ 1 มาสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากนั้นนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาจำนวน 5 ท่าน ได้ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามที่ได้นิยามไว้ในแต่ละตอน เพื่อหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงของเนื้อหา (CVI : Content Validity Index)

3) นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจวิจารณ์ แก้ไข เสนอแนะ ปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมและความถูกต้องของแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 368 ฉบับ
3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป
4. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ในส่วนของข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเก็บจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 รูป/คน ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) ซึ่งผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยวิธีดังนี้

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- 2) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจดบันทึกมาจำแนกประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย

โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

- 1) ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)
- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- 3) สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ นำเสนอผลการวิจัยต่อไป
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ในส่วนของข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อ 3 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) รวมทั้งความครอบคลุมของเนื้อหา และนำไปหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงของเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อกระบวนการจัดการเมืองมรดกโลก แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่าด้านการได้รับการสนับสนุนทางสังคมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 ด้านบทบาทหน้าที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 ด้านประสิทธิภาพการจัดการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ตามลำดับ

บทสรุป

กระบวนการจัดการเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านชุมชนและพระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการจัดการ, ด้านประสิทธิภาพการจัดการ, ด้านบทบาทหน้าที่, ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน, ด้านการได้รับการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) ด้านประสิทธิภาพการจัดการ พบว่า พื้นที่มรดกและการป้องกันรักษาพื้นที่อนุรักษ์สิ่งที่เป็นมรดก ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในหลายด้าน ตัวอย่างเช่น การจัดการระบบระเบียบทางเดิน การแต่งกาย การทำบุญ การใส่บาตร การสร้างบ้านและการบูรณะ ปฏิสังขรณ์ภายใต้ความร่วมมือระหว่าง ชุมชน พระสงฆ์ และ แผนกมรดกโลก ความสำเร็จของการได้เห็นพื้นที่มรดกและการป้องกันรักษาพื้นที่อนุรักษ์สิ่งที่เป็นมรดกขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ปัจจัยที่สำคัญ คือ ความเข้าใจปัญหาในพื้นที่ ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการทำงานดูแลรักษามรดก คือ ความพร้อมในเรื่องเทคนิคการดูแลรักษาอนุรักษ์และความพร้อมในเรื่องการบันทึกข้อมูลสิ่งที่เป็นมรดกไว้แล้วและปัจจัยคุกคาม ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของงานและคุณภาพของข้อมูล มีระบบฐานข้อมูลที่ชัดเจนตรวจสอบได้ หากสามารถสร้างระบบของการที่ดีของการอนุรักษ์ไว้ได้เช่นนี้ ยังสามารถเอื้อให้คณะทำงานมรดกได้วางแผนการอนุรักษ์ปกป้องรักษาวัฒนธรรม โบราณสถานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และผลลัพธ์คือความยั่งยืนของการอนุรักษ์ สามารถนำมาเป็นต้นแบบแนวทางการอนุรักษ์ในพื้นที่อื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

2) ด้านบทบาทหน้าที่ พบว่า มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของหลวงพระบางเป็นของชาติประเภทโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่มีอยู่ในวัด เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระพุทธรูป ตู้พระธรรม ธรรมาสน์ และคัมภีร์โบราณ เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความศรัทธาของพระสงฆ์และ

ประชาชนร่วมกัน ช่างฝีมือในท้องถิ่นที่มีต่อพระพุทธศาสนา โดยได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากพระสงฆ์และฆราวาสผู้สนับสนุนวัด ปัจจุบันพบว่ามรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติเหล่านี้กำลังเสื่อมสภาพลงไป สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม กาลเวลา ภัยทางธรรมชาติ การพัฒนาของบ้านเมือง และการกระทำของมนุษย์ คณะมรดกโลกแขวงหลวงพระบางและกรมศิลปากรกระทรวงวัฒนธรรม ในฐานะหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการทำนุบำรุงอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมมรดกของหลวงพระบางเป็นของชาติ ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวตลอดเวลา ได้มอบหมายภารกิจให้ แผนกมรดกหลวงพระบางเป็นหัวหน้านำพาชี้แนะและพิจารณาบูรณะโบราณสถานที่มีสภาพชำรุดมากก่อนด้วยการมีพระสงฆ์และประชาชนมาร่วมกันคิดกันทำให้รักษากระบวนการไว้ได้ให้ยาวนาน

3) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า แผนกมรดกได้จัดกิจกรรมประชุมสัมมนาให้ความรู้ด้านการดูแลทรัพย์สินทางศิลปวัฒนธรรม วัตถุโบราณสถาน ในการดูแลรักษาโบราณสถานและโบราณวัตถุและการท่องเที่ยวพื้นที่มรดก นอกจากนี้ยังได้มีกิจกรรมการอนุรักษ์ให้แก่เด็กอีกด้วยและได้ให้พระสงฆ์ได้นำเอากระบวนการการคุ้มครองการรักษาไปแทรกเข้ากับกระบวนการธรรม โดยการมีเนื้อหาวิชาเหล่านี้ให้เด็กได้เรียนในสถานศึกษาอีกด้วย ผู้สอนจะย้าให้ผู้เรียนนำไปใช้ในการรักษามรดกในครอบครัวและชุมชน และติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองให้อบรมดูแลผู้เรียนว่านำความรู้ไปใช้ทั้งนี้ ขอความร่วมมือในด้านการเป็นวิทยากรหรือเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดให้มีการสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับวิชาชีพให้กับประชาชนในชุมชนและพระภิกษุสงฆ์สามเณร และให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้และเผยแพร่ความรู้ใหม่ๆ แก่ประชาชนในชุมชนต่อไป

4) ด้านการได้รับการสนับสนุนทางสังคม พบว่า ได้รับการสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากการได้เห็นประชาชนมีการแสดงความรู้สึกของความรักและห่วงใย การทำให้ไว้วางใจ รวมถึงความรู้สึกความเป็นเจ้าของปกป้องรักษาไว้ดววาราม ศิลปะ โบราณวัตถุสถาน ประเพณี วัฒนธรรม ต่าง ๆ ได้เห็นชาวหลวงพระบางให้ความสำคัญเข้าร่วมในวันสำคัญต่าง ๆ มรดกและภาครัฐจัดกิจกรรมขึ้น การเห็นเข้ามาร่วมรับฟังประชุมให้ความรู้การปกป้องรักษา ความหมายและคุณค่ามรดกซึ่งมีความสัมพันธ์และสนับสนุนเป็นอย่างดี รวมทั้งการสนับสนุนทางด้านสิ่งของและการบริการได้เป็นประชาชนและพระสงฆ์ให้ความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรมและการให้บริการด้านการเงินเข้าในการซ่อมบำรุงรักษาสถานที่มรดกและวัด และการสนับสนุนทางด้านข้อมูล บางครั้งก็มีประชาชน นักธุรกิจ ก็ได้ให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางทางการอนามัยพื้นที่มรดก การรักษาดูแลศิลปวัฒนธรรม วัตถุโบราณสถานและการท่องเที่ยวพื้นที่มรดก

ข้อเสนอแนะ

1. อยากให้ภาครัฐและกลุ่มการมรดกให้ความรู้แก่ประชาชนให้เข้าใจกฎระเบียบของงานปกป้องรักษาของมรดก เจ้าหน้าที่ให้เข้าใจปัญหาพื้นที่และมีรู้มีความพร้อมทางกายและใจในการดูแลรักษามรดก

2. อยากให้กลุ่มการมรดกเอาใจใส่ตรวจคืนบรรดาข้อกำหนดที่ประกาศออกไปแล้วของการจัดการเมืองมรดก ให้ความรู้ด้านการรักษามรดกวัฒนธรรมแก่ประชาชนให้มากขึ้น

3. ให้คณะกรรมการมรดกโลกได้ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง พร้อมลงไปใกล้ชิดกับประชาชน เพื่อให้ความรู้ชี้แนะคืนปัญหาที่ปฏิบัติยังไม่ได้ ลงพื้นที่เป็นประจำให้รู้ความเข้าใจกฎระเบียบของการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี

4. สังคมได้มีการให้บริการที่ดีขึ้นมีน้อย เช่นตอบสนองวัตถุประสงค์ของการบริการจัดการอนุรักษ์มรดกและการสนับสนุนทางด้านข้อมูลให้กับมรดกก็มีน้อย และควรให้พระสงฆ์และประชาชนได้มีการเน้นการสนับสนุนทางด้านจิตใจมากกว่าวัตถุ เพื่อให้ประชาชนทุกชั้นในสังคมหลวงพระบางได้มีน้ำหนึ่งใจเดียว รู้รัก สามัคคี มีวินัย อ่อนน้อมอยู่เสมอ

ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการจัดการเมืองมรดกโลกและอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนา พบว่า กระบวนการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการที่เมืองหลวงพระบางซึ่งได้ขึ้นบัญชีเป็นเมืองมรดกโลก โดยมีประเด็นหลักในการขอรับรองการเป็นเมืองมรดกโลก 5 ด้าน คือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหลวงพระบาง วัฒนธรรมในเขตหลวงพระบางที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตสมัยเมืองชะวา พื้นที่กายภาพสถาปัตยกรรมทางศาสนา สำนักงาน บ้านเรือนในเขตตัวเมืองที่มีคนอยู่อาศัย ศาสนา และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวหลวงพระบาง ทั้งนี้ พื้นที่โดยมากของเมืองมรดกโลกหลวงพระบาง ตั้งอยู่ในบริเวณเขตพื้นที่ของวัดหลายวัด ซึ่งวัดที่สำคัญได้แก่วัดเชียงทองอันถือเป็นแหล่งโบราณสถานที่สำคัญของหลวงพระบาง สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากและสร้างรายได้ที่สำคัญให้กับประเทศชาติ อันนำไปสู่การเรียนรู้ที่สำคัญได้แก่ 1. เกิดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ซึ่งการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง ทำให้เกิดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ทั้งในแง่วัฒนธรรมที่ละเอียดอ่อน ทั้งที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะราชประเพณีที่ดั่งงามและวิถีแห่งประชาชน โดยผ่านการศึกษาให้มีจิตสำนึกมีคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง ดังที่รู้แล้วว่าโบราณสถานต่างๆ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธและพระสงฆ์ที่อยู่ในวัดเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของหลวงพระบาง 2. เกิดการเรียนรู้พุทธศิลปกรรม การอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง ถือได้ว่าสนับสนุนส่งเสริมพระพุทธศาสนาในแง่

ให้เกิดการเรียนรู้พุทธศิลปกรรม อันเป็นศิลปกรรมที่เกิดขึ้นด้วยได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะมรดกซึ่งเกิดมาจากมนุษย์ ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ดังตัวอย่างการสร้างพระพุทธรูป โบสถ์ (สิม) วิหาร อาคารสถานที่ตามวัดต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัดเชียงทอง ซึ่งส่งเสริมให้เรียนรู้คุณค่าของโบราณสถานที่เป็นมรดกโลกด้วย

กระบวนการจัดการเมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง ต้องประกอบไปด้วยขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ คือ 1) การวางแผน 2) การอนุรักษ์หรือบำรุงรักษา 3) การทรงคุณค่า 4) การบริหารจัดการ 5) การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว 6) การวิจัยพัฒนาและให้ความรู้ และ 7) การประเมินผลการปฏิบัติงาน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ สปป ลาว. (1999). “ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์”.
กองโบราณคดี. (2532). เอกสารกองโบราณคดี หมายเลข 1/2532 ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ
การอนุรักษ์อนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี. กรุงเทพมหานคร: ทิรัญพัฒน์.
จันทรานี สงวนนาม. (2536). เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถาน
ศึกษาระดับสูง. ม.ป.ท.,
ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9.
กรุงเทพมหานคร: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. (2537). สุโขทัย มรดกโลกทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนัก
พิมพ์คุรุสภา.
ศศิพรรณ บิลมานิช. (2552). “ชุมชนท้องถิ่นคิดเห็นอย่างไรต่อการเป็นเมืองมรดกโลกเชียงใหม่.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.